

eul_wid: eoc-aa

Ὁκελλος ὁ Λευκανός · Ocellus of Lucania

On the Nature of the Universe

Περὶ φύσεως τοῦ κόσμου

Period: Κλασική Classical
Dialect: Ἰωνική Ionic
Domain: Φιλοσοφία Philosophy
Format: Πραγματεία Treatise
Affiliation: Pythagorean

¹ ¹ Τάδε συνέγραψεν Ὁκελλος ὁ Λευκανός περὶ τῆς τοῦ παντός φύσεως, τὰ μὲν τεκμηρίοις σαφέσι παρ' αὐτῆς τῆς φύσεως ἐκμαθὼν, τὰ δὲ καὶ δόξῃ μετὰ λόγου τὸ εἰκὸς ἀπὸ τῆς νοήσεως στοχαζόμενος. Δοκεῖ γάρ μοι τὸ πᾶν ἀνώλεθρον εἶναι καὶ ἀγένητον· αἰεὶ τε γὰρ ἦν καὶ ἔσται· εἰ γὰρ ἔγχρονον, οὐκ ἂν ἔτι ἦν· οὕτως οὖν ἀνώλεθρόν τε καὶ ἀγένητον τὸ πᾶν.

¹ ² οὔτε γὰρ εἰ γενόμενόν τις αὐτὸ δοξάζοι, εὐροίτο ἂν <ἐξ ὅτου γένοιτο, οὔτε εἰ φθαρτόν, εὐροίτο ἂν> εἰς ὃ φθαρεῖη καὶ διαλυθεῖη· ἐξ ὅτου τε καὶ γέγονεν, ἐκεῖνο πρῶτον τοῦ παντός ἐστιν, εἰς ὃ τε πάλιν φθαρήσεται, ἐκεῖνο ἔσχατον τοῦ παντός ἐσται. τὸ δέ γε πᾶν γινόμενον σὺν πᾶσι γίνεται καὶ [τὸ] φθειρόμενον σὺν πᾶσι φθίρεται· καὶ τοῦτό γε δὴ ἀδύνατον· ἀναρχον ἄρα καὶ ἀτελεύτητον τὸ πᾶν. οὐ μὲν οὖν ἄλλως ἔχει ἢ οὕτως. Πᾶν τε τὸ γενέσεως ἀρχὴν εἰληφός, καὶ διαλύσεως ὀφείλον κοινωνῆσαι, δύο ἐπιδέχεται μεταβολάς· μίαν μὲν τὴν ἀπὸ τοῦ μείονος ἐπὶ τὸ μείζον καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον· καλεῖται δὲ τὸ μὲν ἀφ' οὗπερ ἂν ἄρξηται μεταβάλλειν γενέσεις, τὸ δὲ εἰς ὃ ἀφικνεῖται ἀκμὴ· δευτέραν δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ μείον καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χεῖρον· τὸ δὲ συμπέρασμα τῆς μεταβολῆς ταύτης ὀνομάζεται φθορὰ καὶ διάλυσις. ^[5]

¹ ⁴ ἐὰν οὖν καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν γενητόν ἐστι καὶ φθαρτόν, γενόμενον ἀπὸ τοῦ μείονος ἐπὶ τὸ μείζον μετέβαλε καὶ ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον, ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ μείον μεταβαλεῖ καὶ ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χεῖρον. γενόμενος ἄρα ὁ κόσμος αὐξησιν ἔλαβε καὶ ἀκμὴν καὶ πάλιν λήψεται φθίσιν καὶ τελευτήν· ἅπασα γὰρ φύσις ἢ ἔχουσα διέξοδον ὅρους ἔχει τρεῖς καὶ δύο διαστήματα· ὅροι μὲν οὖν εἰσι τρεῖς γενέσεις ἀκμὴ τελευτή, διαστήματα δὲ τό τε ἀπὸ τῆς γενέσεως μέχρι τῆς ἀκμῆς καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀκμῆς μέχρι τῆς τελευτῆς. τὸ δέ γε ὅλον καὶ τὸ πᾶν οὐδὲν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ παρέχεται τεκμήριον τοιοῦτον· οὔτε γὰρ γενόμενον αὐτὸ εἶδομεν οὔτε μὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ μείζον μεταβάλλον οὔτε χεῖρόν ποτε ἢ μείον γινόμενον, ἀλλ' αἰεὶ κατὰ ταῦτό καὶ ὡσαύτως διατελεῖ καὶ ἴσον καὶ ὅμοιον αὐτὸ ἑαυτῷ. ^[5]

¹ ⁶ τὰ σημεῖα δὲ καὶ τεκμήρια τούτου ἐναργῆ· αἱ τάξεις αἱ συμμετρίαι σχηματισμοὶ θέσεις διαστάσεις δυνάμεις, ταχυτῆτες πρὸς ἄλληλα καὶ βραδυτῆτες, ἀριθμῶν καὶ χρόνων περίοδοι· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μεταβολὴν καὶ μείωσιν ἐπιδέχεται κατὰ τὴν τῆς γενητῆς φύσεως διέξοδον· τῇ μὲν γὰρ ἀκμῇ διὰ τὴν δύναμιν τὰ μείζονα καὶ τὰ βελτίονα παρέπεται, τῇ δὲ φθίσει διὰ τὴν ἀσθένειαν τὰ μείονα καὶ τὰ χείρονα. τὸ δέ γε ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὀνομάζω τὸν σύμπαντα

κόσμον· δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ τῆς προσηγορίας ἔτυχε ταύτης, ἐκ τῶν ἀπάντων διακοσμηθεῖς.
[5]

1 7 σύστημα γὰρ ἐστὶ τῆς τῶν ὅλων φύσεως αὐτοτελὲς καὶ τέλειον. ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς οὐδέν· εἰ γὰρ τι ἔστιν, ἐν τῷ παντί ἐστι, καὶ σὺν τούτῳ τὸ πᾶν, [καὶ] σὺν [του]τῷ τὰ πάντα ἔχειν, τὰ μὲν ὡς μέρη τὰ δὲ ὡς ἐπιγεννήματα. τὰ μὲν οὖν ἐμπεριεχόμενα τῷ κόσμῳ πρὸς τὸν κόσμον ἔχει τὴν συναρμογὴν, ὁ δὲ κόσμος πρὸς οὐδέν ἕτερον ἀλλ' αὐτὸς πρὸς αὐτόν. [5]

1 8 τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα τὴν φύσιν οὐκ αὐτοτελεῖ ἔχοντα συνέστηκεν, ἀλλ' ἐπιδίδεται τῆς πρὸς τὰ [ἐκτὸς] ἐχόμενα συναρμογῆς, ζῶα μὲν πρὸς ἀναπνοήν, ὄψις δὲ πρὸς τὸ φῶς, αἱ δὲ ἄλλα αἰσθήσεις πρὸς τὸ οἰκεῖον αἰσθητόν, τὰ δὲ φυτὰ πρὸς τὸ φύεσθαι, ἥλιος δὲ καὶ σελήνη καὶ οἱ πλάνητες καὶ οἱ ἀπλανεῖς κατὰ τὸ μέρος μὲν τῆς κοινῆς διακοσμήσεως αὐτὸς δὲ πρὸς οὐδέν ἕτερον ἀλλ' αὐτὸς πρὸς αὐτόν. ἔτι δὲ καὶ οὕτως εὐγνωστον ἔσται τὸ λεγόμενον ὅτι ἀληθές ἐστι· τό τε γὰρ πῦρ, ἐτέρῳ θερμαντικὸν ὄν, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ θερμόν ἐστι, καὶ τὸ μέλι, γλυκαντικὸν γινόμενον, αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ γλυκύ ἐστι, καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων, τῶν ἀφανῶν σημαντικαὶ οὔσαι, αὐταὶ ἐξ ἑαυτῶν ἐμφανεῖς τε καὶ γνῶριμοὶ εἰσιν· οὕτως οὖν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς αὐτοτελείας αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ αὐτοτελὲς ἐστι, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς σωτηρίας καὶ διαμονῆς αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ σφζόμενον καὶ διαμένον ἐστί, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς συναρμογῆς αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ συνηρμοσμένον ἐστίν. [5]

1 9 ὁ δέ γε κόσμος αἴτιός ἐστι τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σῶζεσθαι καὶ τοῦ αὐτοτελεῖ εἶναι· αὐτὸς ἄρα ἐξ ἑαυτοῦ αἰδιός ἐστι καὶ αὐτοτελεῆς καὶ διαμένων τὸν πάντα αἰῶνα, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο [τοῖς ἄλλοις] παραίτιος γινόμενος τῆς διαμονῆς τῶν ὅλων. ὅλως δὲ εἰ καὶ διαλύεται τὸ πᾶν, ἥτοι εἰς τὸ ὄν ἢ εἰς τὸ μὴ ὄν διαλυθήσεται. [10]

1 10 καὶ εἰς μὲν τὸ ὄν ἀδύνατον, οὐ γὰρ ἔσται τοῦ παντὸς φθορὰ ἐὰν εἰς τὸ ὄν διαλύηται, τὸ γὰρ ὄν ἥτοι τὸ πᾶν ἢ μέρος τί ἐστι τοῦ παντός· καὶ μὴν οὐδὲ εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀμήχανον γὰρ τὸ ὄν ἀπολέσθαι ἐκ τῶν ὄντων ἢ εἰς τὸ μὴ ὄν ἀναλυθῆναι. ἄφθαρτον ἄρα καὶ ἀνώλεθρον τὸ πᾶν. εἰ δὲ καὶ δοξάζοι τις αὐτὸ φθείρεσθαι, ἥτοι ὑπὸ τινος τῶν ἔξω τοῦ παντός φθαρήσεται δυναστευόμενον ἢ ὑπὸ τινος τῶν ἐντός. [5]

1 11 οὔτε δ' ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν· ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς οὐδέν, τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἐν τῷ παντί, καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὁ κόσμος· οὔτε ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ· δεήσει γὰρ ταῦτα μείζονά τε καὶ δυναμικώτερα εἶναι τοῦ παντός, τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές· ἄγεται γὰρ τὰ ἄλλα πάντα ὑπὸ τοῦ παντός καὶ κατὰ τοῦτο καὶ σῶζεται καὶ συνήρμωσται καὶ βίον ἔχει καὶ ψυχὴν. εἰ δὲ οὔτε ὑπὸ τινος τῶν ἔξωθεν οὔτε ὑπὸ τινος τῶν ἐνδοθεν φθαρήσεται τὸ πᾶν, ἄφθαρτος ἄρα καὶ ἀνώλεθρος ὁ κόσμος· τοῦτον γὰρ ἔφαμεν εἶναι τὸ πᾶν. ἔτι δὲ καὶ ὅλη δι' ὅλης ἢ φύσις θεωρουμένη τὸ συνεχὲς ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τιμιωτάτων ἀφαιρεῖ κατὰ λόγον ἀπομαραινόμενη καὶ προσάγουσα ἐπὶ πᾶν τὸ θνητὸν καὶ διέξοδον ἐπιδεχόμενον τῆς ἰδίας συστάσεως. [10]

1 12 τὰ μὲν γὰρ πρῶτα [κινούμενα], κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως κύκλον ἀμείβοντα, διέξοδον οὐκ ἐπιδεχόμενα τῆς οὐσίας. τὰ δὲ δεύτερα, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ· ὅρον γὰρ ἀμείβουσιν ἐφεξῆς καὶ συνεχῶς, οὐ μὴν τόν γε κατὰ τόπον ἀλλὰ τὸν κατὰ μεταβολήν· πῦρ μὲν γὰρ εἰς ἐν συνερχόμενον ἀέρα ἀπογεννᾷ ἀήρ δὲ ὕδωρ ὕδωρ δὲ γῆν, ἀπὸ δὲ γῆς πάλιν ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς μέχρι πυρὸς ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. [5]

1 13 οἱ δὲ καρποὶ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ῥιζοφυτῶν ἀπὸ σπερμάτων ἀνέλαβον τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καρπωθέντα δὲ καὶ τελεσφορήσαντα πάλιν ἐπὶ τὸ σπέρμα τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν διέξοδον ἐπιτελουμένης τῆς φύσεως. οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα μᾶλλον ὑποβεβηκότως τὸν καθόλου ὅρον τῆς φύσεως ἀμείβουσιν· οὐ γὰρ ἔστιν

ἐπανάκαμψις αὐτοῖς ἐπὶ τὴν πρώτην ἡλικίαν, οὐδὲ ἀντιπερίστασις μεταβολῆς εἰς ἄλληλα καθάπερ ἐπὶ πυρὸς <καὶ ἀέρος> καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἀλλὰ τὸν διὰ τεσσάρων τετραμερῆ κύκλον ἀνύσαντα κατὰ τὰς μεταβολὰς τῶν ἡλικιῶν διαλύεται τε καὶ ἀπογίνεται. ^[5]

1 14 ταῦτα οὖν ἐστὶ σημεῖα τε καὶ τεκμήρια τοῦ τὸ μὲν ὅλον καὶ τὸ περιέχον μένειν ἀεὶ καὶ σῶζεσθαι, τὰ δ' ἐπὶ μέρους καὶ ἐπιγινόμενα αὐτοῦ φθείρεσθαι καὶ διαλύεσθαι. ἔτι δὲ καὶ τὸ ἄναρχον καὶ τὸ ἀτελεύτητον καὶ τοῦ σχήματος καὶ τῆς κινήσεως καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς οὐσίας τοῦτο πιστοῦται διότι ἀγέννητος ὁ κόσμος καὶ ἄφθαρτος.

1 15 ἢ τε γὰρ τοῦ σχήματος ἰδέα κύκλος, οὗτος δὲ πάντοθεν ἴσος καὶ ὅμοιος, διόπερ ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητος ἢ τε τῆς κινήσεως κατὰ κύκλον, αὕτη δὲ ἀπαράβατος καὶ ἀδιέξοδος ὃ τε χρόνος ἄπειρος ἐν ᾧ περὶ ἡ κίνησις διὰ τὸ μήτε ἀρχὴν εἰληφέναι τὸ κινούμενον μήτε τελευτὴν λήψεσθαι ἢ γε μὴν οὐσία τῶν πραγμάτων ἀνέκβατος καὶ ἀμετάβλητος διὰ τὸ μήτε ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ βέλτιον μήτε ἀπὸ τοῦ βελτίονος ἐπὶ τὸ χεῖρον πεφυκέναι μεταβάλλειν. ἐκ τούτων οὖν ἀπάντων σαφῶς πιστοῦται ὅτι ὁ κόσμος ἀγέννητος καὶ ἄφθαρτος. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ὅλου καὶ τοῦ παντὸς ἄλις εἰρήσθω. ^[10]

2 1 ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ παντὶ τὸ μὲν τοι γένεσις τὸ δὲ αἰτία γενέσεως, καὶ γένεσις μὲν ὅπου μεταβολὴ καὶ ἔκβασις τοῦ ὑποκειμένου αἰτία δὲ γενέσεως ὅπου ταυτότης καὶ ὑπόστασις τοῦ ὑποκειμένου, φανερόν ὅτι περὶ μὲν τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως τό τε ποιεῖν καὶ τὸ κινεῖν ἐστὶ περὶ δὲ τὸ δεχόμενον τὴν γένεσιν τό τε πάσχειν καὶ τὸ κινεῖσθαι. αἱ δὲ μοῖραι αὐτοὺς διορίζουσι καὶ τέμνουσι τό τε ἀειπαθὲς μέρος τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἀεικίνητον· ἰσθμὸς γάρ ἐστιν ἀθανασίας καὶ γενέσεως ὁ περὶ τὴν σελήνην δρόμος· τὸ μὲν ἄνωθεν ὑπὲρ ταύτης πᾶν καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς θεῶν κατέχει γένος, τὸ δ' ὑποκάτω σελήνης Νείκου καὶ φύσεως τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐν αὐτῷ διαλλαγὴ γεγονότων, τὸ δὲ γένεσις ἀπογεγονότων. ^[5]

2 3 ἐν ᾧ δὲ μέρει τοῦ κόσμου φύσις τε καὶ γένεσις ἔχουσι τὴν δυναστείαν, τρία δεῖ ταῦτα ὑπεῖναι· πρῶτον μὲν τὸ πρὸς ἀφὴν ὑφίζόμενον σῶμα πᾶσι τοῖς εἰς γένεσιν ἐρχομένοις· τοῦτο δ' ἂν εἴη πανδεχὲς καὶ ἐκμαγεῖον αὐτῆς τῆς γενέσεως, οὕτως ἔχον πρὸς τὰ ἐξ αὐτοῦ γινόμενα ὡς ὕδωρ πρὸς χυλὸν καὶ σιγὴ πρὸς ψόφον καὶ σκότος πρὸς φῶς καὶ ὕλη πρὸς τεχνητόν. (τό τε γὰρ ὕδωρ, ἄχυλον καὶ ἄποιον, πρὸς τε τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν <ὑφίζόμενον> καὶ τὸ [ἀνάλογον] δριμύ καὶ τὸ ἀλμυρόν· καὶ ὁ ἀήρ, ἀδιατύπτωτος, πρὸς ψόφον καὶ λέξιν καὶ μέλος· καὶ τὸ σκότος, ἄχρουν καὶ ἄμορφον, πρὸς τε τὸ λαμπρόν καὶ ξανθὸν καὶ λευκόν· καὶ ἡ ὕλη δὲ πρὸς ἀνδριαντοποιητικὴν καὶ πρὸς κηροπλαστικὴν.) δυνάμει <μὲν> οὖν πάντα ἐν τούτῳ πρὸ τῆς γενέσεως, συντελεία δὲ γεγνημένα καὶ λαβόντα φύσιν. ἐν οὖν δεῖ τοῦτο πρῶτον ὑπεῖναι πρὸς τὸ γίνεσθαι γένεσιν· δεύτερον δὲ τὰς ἐναντιό τητας, ἵνα μεταβολαὶ καὶ ἀλλοιώσεις ἐπιτελῶνται πάθος καὶ διάθεσιν ἐπιδεχομένης τῆς ὕλης, καὶ ἵνα αἱ δυνάμεις ἀντιπαθεῖς οὔσαι μήτε κρατῶσιν εἰς τέλος αὐταὶ αὐτῶν μήτε κρατῶνται αὐταὶ ὑπ' αὐτῶν· τυγχάνουσι δὲ αὗται τό τε θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν. ^[5]

2 5 τρίτον δὲ αἱ οὐσίαι ὧν αἱ δυνάμεις εἰσὶν αὗται, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ καὶ γῆ· διαφέρουσι δὲ αὗται τῶν δυνάμεων· αἱ μὲν γὰρ οὐσίαι ἐν τόπῳ φθείρονται ἐξ ἀλλήλων, αἱ δὲ δυνάμεις οὔτε φθείρονται οὔτε γίνονται, λόγοι γὰρ ἀσώματοι τυγχάνουσι τούτων. τῶν δὲ τεσσάρων τὸ μὲν θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὡς αἷτια καὶ ποιητικά, τὸ δὲ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ὡς ὕλη καὶ παθητικά.

2 6 πρῶτως δὲ ὕλη τὸ πανδεχὲς, κοινὸν γὰρ ὑπόκειται πᾶσιν· ὥστε πρῶτον μὲν τὸ δυνάμει σῶμα αἰσθητὸν ἀρχὴ ἢ, δεύτερον δὲ αἱ ἐναντιώσεις οἷον θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ ὑγρότης καὶ ξηρότης, τρίτον δὲ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ· ταῦτα γὰρ μεταβάλλουσιν εἰς ἄλληλα, αἱ δὲ ἐναντιώσεις οὐ μεταβάλλουσι ν. αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν σωμάτων δύο· αἱ μὲν γὰρ εἰσι τῶν

πρώτων, αἱ δὲ τῶν γενομένων ἐκ τούτων· θερμὸν μὲν γὰρ καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν τῶν
πρώτων, τὸ δὲ βαρὺ καὶ κοῦφον καὶ πυκνὸν καὶ μανὸν τῶν γενομένων ἐκ τούτων. ^[5]

2 7 τυγχάνουσι δὲ αἱ πᾶσαι δεκαέξ· θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν καὶ βαρὺ καὶ κοῦφον
καὶ ἀραιὸν καὶ πυκνὸν καὶ λεῖον καὶ τραχὺ καὶ σκληρὸν καὶ μαλακὸν καὶ λεπτὸν καὶ παχὺ καὶ
ὀξὺ καὶ ἀμβλύ. τούτων δὲ γνωστικὴ καὶ κριτικὴ πάντων ἀφή· διὸ καὶ τὸ πρῶτον σῶμα, ἐν ᾧ αἱ
διαφοραὶ αὗται, δυνάμει αἰσθητόν ἐστι πρὸς ἀφήν. τὸ μὲν οὖν θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ
ἀραιὸν καὶ τὸ ὀξὺ πυρὸς ἐστὶ, τὸ δὲ ψυχρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ ἀμβλὺ ὕδατος, τὸ
δὲ μαλακὸν καὶ τὸ λεῖον καὶ τὸ κοῦφον καὶ τὸ λεπτὸν ἀέρος, τὸ δὲ σκληρὸν καὶ τραχὺ καὶ βαρὺ
καὶ παχὺ γῆς. ^[5]

2 9 τῶν δὲ τεσσάρων πῦρ μὲν καὶ γῆ ὑπερβολαὶ καὶ ἀκρότητες τῶν ἐναντίων· τὸ μὲν γὰρ πῦρ ἐστὶν
ὑπερβολὴ θερμότητος ὥσπερ ὁ κρύσταλλος ψυχρότητος· ἡ γὰρ πῆξις τε καὶ ζέσις ὑπερβολὴ
τινός ἐστιν, ἡ μὲν θερμότητος ἡ δὲ ψυχρότητος. ἐὰν οὖν ὁ κρύσταλλός ἐστι πῆξις ὑγροῦ καὶ
ψυχροῦ, καὶ τὸ πῦρ ἔσται ζέσις ξηροῦ καὶ θερμοῦ· διόπερ οὐδὲν <οὔτε> ἐκ κρυστάλλου
γίνεται οὔτε ἐκ πυρὸς. τὸ μὲν οὖν πῦρ καὶ ἡ γῆ ἄκρα· τὸ δὲ ὕδωρ καὶ ὁ ἀήρ μεσότητες, μικτὴν
γὰρ ἔχουσι τὴν σωματοποιίαν. ^[5]

2 10 οὔτε δὲ ἐν τῶν ἄκρων οἷόν τε εἶναι, δεῖ δὲ καὶ τὸ ἐναντίον εἶναι, οὔτε δύο, δεῖ γὰρ τὸ μεταξὺ
εἶναι· ἀντίθετοι γὰρ ταῖς ἀκρότησιν αἱ μεσότητες. τὸ μὲν οὖν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρὸν ὁ δὲ ἀήρ
θερμὸς καὶ ὑγρὸς τὸ δὲ ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ἡ δὲ γῆ ψυχρὰ καὶ ξηρά· ἀέρι μὲν οὖν καὶ πυρὶ
κοινὸν τὸ θερμὸν ὕδατι δὲ καὶ γῇ κοινὸν τὸ ψυχρὸν γῇ δὲ καὶ πυρὶ κοινὸν τὸ ξηρὸν ὕδατι δὲ
καὶ ἀέρι κοινὸν τὸ ὑγρὸν· ἴδια δὲ ἐκάστου πυρὸς μὲν τὸ θερμὸν γῆς δὲ τὸ ξηρὸν ἀέρος δὲ τὸ
ὑγρὸν ὕδατος δὲ τὸ ψυχρὸν. ^[5]

2 11 κατὰ μὲν οὖν τὰ κοινὰ διαμένουσιν αἱ οὐσίαι αὐτῶν· κατὰ δὲ τὰ ἴδια μεταβάλλουσιν, ὅταν τὸ
ἐναντίον τοῦ ἐναντίου κατακρατήσῃ, τὸ μὲν ἐν τῷ ἀέρι ὑγρὸν τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ τὸ δ' ἐν τῷ
ὕδατι ψυχρὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ τὸ δ' ἐν τῇ γῇ ξηρὸν τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ὑγροῦ, καὶ ἀνάπαλιν
τὸ μὲν ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν τοῦ ἐν τῇ γῇ ξηροῦ τὸ δ' ἐν τῷ ἀέρι θερμὸν τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ψυχροῦ
τὸ δ' ἐν τῷ πυρὶ ξηρὸν τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑγροῦ. καὶ οὕτως αἱ μεταβολαὶ γίνονται καὶ γενέσεις εἰς
ἄλληλα ἐξ ἀλλήλων· τὸ δὲ ὑποκείμενον σῶμα καὶ τὸ δεχόμενον τὰς μεταβολὰς τὸ πανδεχὲς καὶ
τὸ δυνάμει πρῶτον πρὸς ἀφήν. ^[10]

2 13 γίνονται δὲ αἱ <μὲν> μεταβολαὶ ἥτοι ἐκ γῆς εἰς πῦρ, ἢ ἐκ πυρὸς εἰς ἀέρα καὶ ἐξ ἀέρος εἰς
ὕδωρ καὶ ἐξ ὕδατος εἰς γῆν· <αἱ δὲ κατ' ἐναλλαγὴν>· καὶ τρίτον ὅταν τὸ ἐν ἐκάστῳ ἐναντίον
φθαρῇ καὶ καταλειφθῇ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ σύμφυλον. ἡ μὲν οὖν γένεσις ἀποτελεῖται ὅταν μία
ἐναντιότης φθαρῇ. ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν πῦρ θερμὸν καὶ ξηρὸν ὁ δὲ ἀήρ θερμὸς καὶ ὑγρὸς, κοινὸν
ἀμφοτέροις αὐτοῖς τὸ θερμὸν, ἴδιον δὲ πυρὶ μὲν τὸ ξηρὸν ἀέρι δὲ τὸ ὑγρὸν· ὅταν οὖν τὸ ἐν τῷ
ἀέρι ὑγρὸν ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ, μεταβάλλει τὸ πῦρ εἰς ἀέρα. πάλιν ἐπεὶ τὸ μὲν
ὕδωρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ὁ δὲ ἀήρ ὑγρὸς καὶ θερμὸς, κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν τὸ ὑγρὸν, ἴδιον
δὲ τοῦ μὲν ὕδατος τὸ ψυχρὸν τοῦ δὲ ἀέρος τὸ θερμὸν· ὅταν οὖν τὸ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν
ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ μεταβολή. ^[5]

2 15 πάλιν ἐπεὶ ἡ μὲν γῆ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, κοινὸν ἀμφοτέρων αὐτῶν
τὸ ψυχρὸν, ἴδιον δὲ γῆς μὲν τὸ ξηρὸν ὕδατος δὲ τὸ ὑγρὸν· ὅταν οὖν τὸ ἐν τῇ γῇ ξηρὸν
ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι ὑγροῦ, γίνεται ἐξ ὕδατος εἰς γῆν μεταβολή. ἀπὸ γῆς δὲ ἄνω κατὰ
τὸ ἐναντίον. ^[5]

2 16 ἡ δὲ κατ' ἐναλλαγὴν, ὅταν ὅλον ὅλου κρατήσῃ καὶ δύο δυνάμεις τὰς ἐναντίας φθείρωσι
μηδενὸς ὄντος αὐτοῖς κοινοῦ. ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν πῦρ ἐστὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν τὸ δὲ ὕδωρ ψυχρὸν
καὶ ὑγρὸν, ὅταν τὸ ἐν τῷ ὕδατι ὑγρὸν ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ πυρὶ ξηροῦ τὸ δὲ ἐν τῷ ὕδατι

ψυχρὸν ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ πυρὶ θερμοῦ, γίνεται ἐκ πυρὸς εἰς ὕδωρ μεταβολή. πάλιν ἐπεὶ ἡ μὲν γῆ ἐστὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν ὁ δὲ ἀήρ θερμὸν καὶ ὑγρὸν, ὅταν τὸ μὲν ἐν τῇ γῇ ψυχρὸν ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι θερμοῦ τὸ δὲ ἐν τῇ γῇ ξηρὸν ἐπικρατήσῃ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑγροῦ, γίνεται ἐξ ἀέρος εἰς γῆν μεταβολή. ^[5]

2 18 ὅταν δὲ τοῦ μὲν ἀέρος φθαρῇ τὸ ὑγρὸν τοῦ δὲ πυρὸς τὸ θερμὸν, γενηθήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν πῦρ· καταλείπεται γὰρ τοῦ μὲν ἀέρος τὸ θερμὸν τοῦ δὲ πυρὸς τὸ ξηρὸν· τὸ δὲ γε πῦρ ἐστὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν. ὅταν δὲ τῆς μὲν γῆς φθαρῇ τὸ ψυχρὸν τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὑγρὸν, γενηθήσεται ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν γῆ· καταλείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρὸν τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ψυχρὸν· ἡ δὲ γῆ ἐστὶ ψυχρὰ καὶ ξηρά.

2 20 ὅταν δὲ τοῦ μὲν ἀέρος φθαρῇ τὸ θερμὸν καὶ τοῦ πυρὸς τὸ θερμὸν, γένεσις οὐκ ἔσται· τὰ γὰρ ἐναντία καταλείπεται ἐπ' ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν ἀέρος τὸ ὑγρὸν τοῦ δὲ πυρὸς τὸ ξηρὸν· τὸ δὲ ὑγρὸν τῷ ξηρῷ ἐναντίον. καὶ πάλιν ὅταν τῆς μὲν γῆς φθαρῇ τὸ ψυχρὸν καὶ τοῦ ὕδατος τὸ ὅμοιον, οὐδὲ οὕτως ἔσται γένεσις· καταλείπεται γὰρ τῆς μὲν γῆς τὸ ξηρὸν τοῦ δὲ ὕδατος τὸ ὑγρὸν· τὸ δὲ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ ἐναντίον.

2 21 καὶ περὶ μὲν γενέσεως τῶν πρώτων σωμάτων πῶς τε καὶ τίνων ὑποκειμένων γίνεται, ἱκανῶς εἴρηται διὰ βραχέων. ἐπεὶ δὲ ἀνώλεθρος καὶ ἀγέννητος ὁ κόσμος καὶ οὔτε ἀρχὴν γενέσεως εἴληφεν οὔτε τελευτὴν ποτε λήψεται, δεῖ καὶ τὸ ποιοῦν ἐν ἐτέρῳ τὴν γένεσιν καὶ τὸ γεννῶν ἐν ἑαυτῷ συνυπεῖναι ἀλλήλοις. ^[5]

2 22 τὸ μὲν ποιοῦν τὴν γένεσιν τὸ ὑπεράνω σελήνης ἐστὶ πᾶν· (σύνεγγυς δὲ μᾶλλον ὁ ἥλιος, κατὰ τε τὰς προσόδους καὶ τὰς ἀφόδους μεταβάλλων τὸν ἀέρα συνεχῶς πρὸς λόγον ψύχους τε καὶ θερμασίας, ὃ συνεπακολουθεῖ καὶ τὴν γῆν μεταβάλλειν καὶ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς· εὖ δὲ ἔχει καὶ ἡ λόξωσις [τῶν ζωδίων] τοῦ πόλου πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου φορὰν· αἰτία γὰρ καὶ αὕτη τῆς γενέσεώς ἐστὶ· καθόλου δὲ ἡ τοῦ παντὸς διακόσμησις ὥστε εἶναι ἐν αὐτῇ τὸ μὲν ποιοῦν τὸ δὲ πάσχον·) τὸ μὲν οὖν ἐν ἐτέρῳ γεννῶν τὸ ὑπεράνω σελήνης ἐστὶ, τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ τὸ ὑποκάτω σελήνης· τὸ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων αὐτῶν, τοῦ μὲν ἀεὶ θεόντος θεοῦ τοῦ δὲ ἀεὶ μεταβάλλοντος γεννητοῦ, κόσμος ἄρα ἐστίν. ^[5]

3 1 ἀνθρώπου δὲ ἀρχὴ γενέσεως πρώτη οὐ γέγονεν ἐκ γῆς οὐδὲ τῶν ἄλλων ζώων οὐδὲ φυτῶν, ἀλλ' ἀεὶ τῆς διακοσμήσεως οὔσης ἀνάγκη καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα καὶ τὰ ἐνδιακεκοσμημένα συνυπεῖναι. πρῶτον μὲν γὰρ ἀεὶ ὄντος τοῦ κόσμου ἀναγκαῖον καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ συνυπάρχειν (λέγω δὲ μέρη οὐρανόν, γῆν, τὸ μεταξὺ τούτων ὃ δὴ μετάρσιον καὶ ἀέριον ὀνομάζεται), οὐ γὰρ ἄνευ τούτων ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ ἐκ τούτων ὁ κόσμος· τῶν δὲ μερῶν συνυπαρχόντων ἀνάγκη καὶ τὰ ἐμπεριεχόμενα συνυπάρχειν αὐτοῖς, οὐρανῷ μὲν ἥλιον σελήνην ἀπλανεῖς τε ἀστέρας καὶ πλάνητας, γῇ δὲ ζῶα φυτὰ χρυσὸν ἄργυρον, μεταρσίῳ δὲ καὶ ἀερίῳ πνεύματα ἀνέμους μεταβολὴν ἐπὶ τὸ θερμότερον μεταβολὴν ἐπὶ τὸ ψυχρότερον· σὺν τούτῳ γὰρ οὐρανός, σὺν τῷ τὰ περιεχόμενα ἔχειν, καὶ σὺν τούτῳ γῆ, σὺν τῷ τὰ ἐπ' αὐτῆς φυόμενα καὶ βοσκόμενα ὑπεῖναι, καὶ σὺν τούτῳ μετάρσιον καὶ ἀέριον, σὺν τῷ τὰ ἐν αὐτῷ γινόμενα πάντα γίνεσθαι. ^[5]

3 3 ἐπεὶ οὖν καθ' ἐκάστην ἀποτομὴν ὑπερέχον τι γένος ἐντέτακται τῶν ἄλλων, ἐν μὲν οὐρανῷ τὸ τῶν θεῶν ἐν δὲ γῇ ἄνθρωπος ἐν δὲ τῷ μεταρσίῳ τόπῳ δαίμονες, ἀνάγκη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων αἰδιδόν εἶναι, εἴπερ ἀληθῶς ὁ λόγος συμβιβάζει μὴ μόνον τὰ μέρη συνυπάρχειν τῷ κόσμῳ ἀλλὰ καὶ τὰ <ἐμ> περιεχόμενα τοῖς μέρεσιν. φθοραὶ δὲ καὶ μεταβολαὶ βίαιοι γίνονται κατὰ τὰ μέρη τῆς γῆς, ὅτε μὲν ἀνάχυσιν λαμβανούσης τῆς θαλάσσης εἰς ἕτερον μέρος, ὅτε δὲ καὶ αὐτῆς τῆς γῆς εὐρυνομένης καὶ δισταμένης ὑπὸ πνευμάτων ἢ ὑδάτων κρύβδην ὑποφερομένων· παντελὴς δὲ φθορὰ τῆς περὶ τὴν γῆν διακοσμήσεως οὔτε γέγονεν οὔτε ἔσται ποτέ. ^[5]

- 3 5 διὸ καὶ τοῖς λέγουσι τὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀρχὴν ἀπὸ Ἰνάχου εἶναι τοῦ Ἀργείου προσεκτέον οὕτως ὥς οὐκ ἀπὸ τινος ἀρχῆς πρώτης, ἀλλὰ τῆς γενομένης μεταβολῆς κατ' αὐτόν. πολλάκις γὰρ καὶ γέγονε καὶ ἔσται βάρβαρος ἢ Ἑλλάς, οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων μόνον γινομένη μετανάστατος ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως, οὐ μείζονος οὐδὲ μείονος αὐτῆς γινομένης ἀλλὰ καινότερας αἰεί, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀρχὴν λαμβανούσης. περὶ μὲν οὖν τοῦ ὅλου καὶ παντός, ἔτι δὲ καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῆς ἐν αὐτῷ γινομένης ὥς ἔχει καὶ ἔξει τὸν ἅπαντα αἰῶνα, τῆς μὲν ἀεικινήτου φύσεως οὐσης τῆς δὲ ἀειπαθοῦς καὶ τῆς μὲν αἰεί κυβερνώσης τῆς δὲ κυβερνωμένης, ἱκανῶς εἴρηται μοι διὰ τούτων. περὶ δὲ τῆς ἐξ ἀλλήλων ἀνθρώπων γενέσεως, ὅπως τε καὶ ἐκ τίνων ἔσται κατὰ τρόπον ἐπιτελουμένη νόμῳ τε καὶ σωφροσύνης καὶ ὁσιότητος ἐπισυνεργούσης, τάδε καλῶς ἔχειν οἶομαι. ^[10]
- 4 1 πρῶτον μὲν τοῦτο <δεῖ> διαλαβεῖν, ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἔνεκα πρόσμιεν ἀλλὰ τέκνων γενέσεως καὶ γὰρ αὐτὰς τὰς δυνάμεις καὶ τὰ ὄργανα καὶ τὰς ὁρέξεις τὰς πρὸς τὴν μῖξιν ὑπὸ τοῦ θεοῦ δεδομένας τοῖς ἀνθρώποις οὐχ ἡδονῆς ἔνεκα δεδόσθαι συμβέβηκεν ἀλλὰ τῆς εἰς τὸν αἰὶ χρόνον διαμονῆς τοῦ γένους. ^[5]
- 4 2 ἐπειδὴ γὰρ ἀμήχανον ἦν θνητὸν φύντα θείου βίου κοινωνῆσαι, τῆς τοῦ γένους ἀθανασίας φθειρομένης καθ' ἕκαστον ἀνεπλήρωσεν ὁ θεός, ἀκατάληκτον ποιήσας καὶ συνεχῇ ταύτην τὴν γένεσιν. ἐν οὖν τοῦτο πρῶτον δεῖ θεωρεῖν ὅτι οὐχ ἡδονῆς ἔνεκα ἢ μῖξις· ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ἀνθρώπου σύνταξιν πρὸς τὸ ὅλον, ὅτι μέρος ὑπάρχων οἴκου τε καὶ πόλεως καί, τὸ μέγιστον, κόσμου συμπληροῦν ὀφείλει τὸ ἀπογινόμενον τούτων ἕκαστον, ἐὰν μέλλῃ μήτε συγγενικῆς ἐστίας λειποτάκτης γίνεσθαι μήτε πολιτικῆς μήτε μὴν τῆς θείας. ^[5]
- 4 4 οἱ γὰρ καθάπαξ μὴ διὰ παιδοποιίαν συναπτόμενοι ἀδικήσουσι τὰ τιμιώτατα τῆς κοινωνίας συστήματα· εἰ δὲ καὶ γεννήσουσιν οἱ τοιοῦτοι μεθ' ὕβρεως καὶ ἀκρασίας, μοχθηροὶ οἱ γενόμενοι καὶ κακοδαίμονες ἔσονται καὶ βδελυροὶ ὑπὸ τε θεῶν καὶ δαιμόνων καὶ ἀνθρώπων καὶ οἴκων καὶ πόλεων. ταῦτα οὖν προδιανοομένους οὐ δεῖ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις προσέρχεσθαι τοῖς ἀφροδισίοις, ἀλλ' ὥς ἀναγκαῖον <καί> καλὸν ἡγουμένους ὅπερ ἀναγκαῖον καὶ καλὸν εἶναι νομίζουσιν οἱ ἀγαθοὶ τῶν ἀνθρώπων, τὸ μὴ μόνον πολυανδρεῖσθαι τοὺς οἴκους καὶ τὸν πλείονα τῆς γῆς τόπον πληροῦσθαι (ἡμερώτατον γὰρ πάντων καὶ βέλτιστον ζῶον ὁ ἄνθρωπος), ἀλλὰ καί, τὸ μέγιστον, εὐανδρεῖσθαι. διὰ γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ τὰς πόλεις εὐνομουμένας οἰκήσουσι καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους κατὰ τρόπον οἰκονομήσουσι, καὶ τοὺς θεοὺς δὲ φίλους αὐτοῖς καταστήσουσι. ^[10]
- 4 5 πάρεστι δὲ θεωρεῖν ὅτι καὶ ἡ βάρβαρος καὶ ἡ Ἑλλάς τότε μάλιστα εὐδοκιμεῖν πέφυκε κατὰ τὰς πολιτείας καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις, ὅτε μὴ μόνον πολυπληθεῖα ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ἀνδρεία χορηγοῦνται. ὅθεν ἀμαρτάνουσι πολλοί, μὴ πρὸς τὸ <. ^[5]
- 4 6 ἀλλὰ πρὸς τὸ > μέγεθος τῆς τύχης μηδὲ πρὸς τὸ συμφέρον τῷ κοινῷ συνιστάντες τοὺς γάμους, ἀλλὰ πρὸς τὸν πλοῦτον ἢ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ γένους ἀποβλέποντες. ἀντὶ μὲν γὰρ τοῦ νέαν καὶ ὥραϊαν συναρμόζεσθαι συνηρμόσαντο ἂν τὴν ὑπερηλικεστέραν, ἀντὶ δὲ τοῦ συμπαθῆ τὴν ψυχὴν καὶ ὁμοιοτάτην ἐπίδοξον τῷ γένει ἢ ὑπερχρήματον. τοιγάρτοι ἀντὶ συμφωνίας διαφωνίαν καὶ ἀντὶ ὁμοφροσύνης διχοφροσύνην κατασκευάζουσι περὶ ἡγεμονίας διαμαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους· ἡ μὲν γὰρ ὑπερέχουσα πλούτῳ καὶ γένει καὶ φίλοις ἄρχειν προαιρεῖται τοῦ ἀνδρὸς παρὰ τὸν τῆς φύσεως νόμον, ὁ δὲ γε διαμαχόμενος δικαίως καὶ οὐ δεύτερος ἀλλὰ πρῶτος θέλων εἶναι ἀδυνατεῖ τῆς ἡγεμονίας ἐφικέσθαι. ὧν δὲ γενομένων οὐ μόνον τοὺς οἴκους κακοδαίμονας ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις συμβαίνει γενέσθαι. ^[10]
- 4 7 μέρη γὰρ τῶν πόλεων οἱ οἴκοι· ἐκ δὲ τῶν μερῶν ἢ τοῦ ὅλου καὶ τοῦ παντός σύνθεσις εἰκὸς οὖν, ὅποια τὰ μέρη τυγχάνουσιν ὄντα, καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν τὸ ἐκ τοιούτων συντιθέμενον

τοιούτον εἶναι. καὶ ἐν ταῖς τέχναις δὲ αἱ πρῶται ἀρχαὶ μεγάλα συνεργοῦσι πρὸς τὸ καλῶς ἢ τὸ κακῶς τὸ ὅλον ἔργον συντελεσθῆναι· οἷον ἐπὶ μὲν οἰκοδομίας θεμελίου καταβολή, ἐπὶ δὲ ναυπηγίας τρόπεις, ἐπὶ δὲ συναρμογῆς καὶ μελοποιίας τάσις φωνῆς καὶ λῆψις· οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ πολιτείας εὐνομουμένης τε καὶ κακονομουμένης οἰκῶν κατάστασις καὶ συναρμογὴ μέγιστα συμβάλλεται. ^[5]

4 9 περὶ γεννήσεως οὖν σκοπούμενους τάδε χρή πράττειν· καθόλου μὲν δὴ φυλάττεσθαι χρή πᾶν τὸ ἄνθρωπον καὶ ἀτελές· οὔτε γὰρ τῶν φυτῶν τὰ ἀτελῆ οὔτε τῶν ζώων εὐκαρπα γίνεται, ἀλλὰ δεῖ γενέσθαι τινὰ χρόνον πρὸ τῆς καρποφορίας, ὅπως ἐξ ἰσχυόντων τε καὶ τετελειωμένων τῶν σωμάτων τὰ σπέρματα καὶ οἱ καρποὶ γίνωνται. ὅθεν δεῖ τοὺς παῖδας καὶ τὰς παρθένους ἐν γυμνασίοις τε καὶ καρτερίαις ταῖς προσηκούσαις τρέφειν τροφήν προσφέροντας τὴν ἀρμόζουσαν φιλοπόνῳ τε καὶ σώφρονι καὶ καρτερικῷ βίῳ. ^[5]

4 11 πολλὰ δὲ τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον τοιαῦτα ἐστὶν ἐν οἷς βέλτιον ἢ ὀψιμαθία. διὸ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀφροδισίων χρῆσιν οὕτως ἄγεσθαι χρή τὸν παῖδα ὡς μηδὲ ἐπιζητεῖν πρὸ τῶν εἴκοσιν ἐτῶν τὴν τοιαύτην χρῆσιν, ἀλλὰ καὶ χρησάμενον σπανίως χρῆσθαι. ἔσται δὲ τοῦτο ἐὰν καλὸν καὶ τίμιον εἶναι νομίζῃ τὴν εὐεξίαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν. δεῖ δὲ καὶ παιδεύειν τὰ τοιαῦτα τῶν νομίμων ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι, τὸ μήτε μητρὶ συγγίνεσθαι μήτε θυγατρὶ μήτε ἀδελφῇ μήτε ἐν ἱεροῖς μήτε ἐν φανερώ τῳ καλὸν γάρ ἐστι καὶ πρόσφορον τὸ ὡς πλεῖστα κωλύματα γίνεσθαι τῆς ἐνεργείας ταύτης. ^[5]

4 13 καθόλου δὲ δεῖ περὶ αἱρεῖν τὰς τε παρὰ φύσιν γεννήσεις καὶ τὰς μεθ' ὕβρεως γινομένας, καταλιμπάνειν δὲ τὰς κατὰ φύσιν καὶ μετὰ σωφροσύνης ἐπὶ τεκνοποιίᾳ σώφρονι τε καὶ νομίμῳ γινομένας. δεῖ δὲ πολλὴν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τοὺς τεκνοποιουμένους τῶν ἐσομένων τέκνων. πρώτη μὲν οὖν καὶ μεγίστη φυλακὴ πρὸς γέννησιν τῷ τεκνοποιεῖν βουλομένῳ δίαιτα σωφρονικὴ καὶ ὑγιεινὴ, ὡς μήτε πληρώσει χρῆσθαι τροφῆς ἀκαίρῳ μήτε μέθῃ μήτε ἄλλῃ τινὶ ταραχῇ ἐξ ὧν χεῖρονες αἱ τῶν σωμάτων ἕξεις γίνονται· μάλιστα δὲ πάντων προσήκει φυλάττεσθαι τὸ καθεστηκυίας τῆς διανοίας τὰς μίξεις γίνεσθαι· ἐκ φαύλων γὰρ καὶ ἀσυμφώνων καὶ ταραχωδῶν ἕξεων μοχθηρὰ γίνονται τὰ σπέρματα. μετὰ πάσης οὖν σπουδῆς καὶ προσοχῆς δεῖ καταβάλλεσθαι ὅπως τὰ γεννώμενα γίνηται χαριέστατα καὶ γενόμενα καλῶς ἀνατραφῇ. ^[10]

4 14 οὐδὲ γὰρ δίκαιον τοὺς μὲν φιλίππους καὶ φιλόκυνας καὶ φιλόρνιας μετὰ πάσης ἐπιμελείας φροντίδα ποιεῖσθαι τῶν γινομένων, ὡς δεῖ καὶ ἐξ ὧν δεῖ καὶ ὅτε δεῖ καὶ πῶς διακειμένων γίνεσθαι τὰς μίξεις καὶ τὰς κοινωνίας, τοῦ μὴ ὡς ἔτυχε γίνεσθαι τὰ γεννώμενα, τοὺς δὲ ἀνθρώπους μηδένα ποιεῖσθαι λόγον τῶν ἰδίων ἐκγόνων, ἀλλὰ καὶ γεννᾶν ὡς ἔτυχε καὶ γεννωμένων ὀλιγωρεῖν τῆς τροφῆς καὶ τῆς παιδείας. ταῦτα γὰρ ἀμελούμενα πάσης κακίας καὶ φαυλότητος παραίτια γίνεται βοσκηματώδη καὶ ἀγεννῇ ἀποτελοῦντα τὰ γεννώμενα. ^[10]